

SIFIR ATIK YÖNETİMİNDE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER VE SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇÖZÜMLER RAPORU

ŞUBAT 2024

SIFIR ATIK YÖNETİMİNDE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER VE SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇÖZÜMLER RAPORU

HAZIRLAYANLAR

Ahmet Cihat Kahraman
Mustafa Özkul

YAYIN YILI

2024

YAYINCI

Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları

Ragıp Gümüşpala Caddesi No: 10

Eminönü 34134 İstanbul

T: 0212 402 19 00

F: 0212 402 19 55

info@mbb.gov.tr

marmara.gov.tr

mbbkulturyayinlari.com

Yayıncı Sertifika No: 15668

Bütün yayın hakları saklıdır.



KÜLTÜR YAYINLARI

Bu rapor, Marmara Belediyeler Birliği tarafından 22 Kasım 2023 tarihinde Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ev sahipliğinde düzenlenen "Sıfır Atık Yönetiminde Karşılaşılan Güçlükler ve Sürdürülebilir Çözümler Çalıştayı"nın sonuçlarını ve bulgularını sunmaktadır. Çalıştay, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yürütülen Sıfır Atık Projesi kapsamında, konunun bölgesel ölçekte tartışılması amacıyla MBB Çevre Platformu üyelerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Çalıştayı tüm oturumlarında ele alınan ve konuşulan tüm hususlar kayıt altına alınmış ve bu rapor çalıştay masalarındaki raportörlerin hazırladığı raporların derlenmesiyle oluşturulmuştur.

Alıntılama tavsiyesi: MBB Kültür Yayınları. (2024). Sıfır Atık Yönetiminde Karşılaşılan Güçlükler ve Sürdürülebilir Çözümler Raporu. Marmara Belediyeler Birliği. <https://mbbkulturyayinlari.com/>, İstanbul

İçindekiler

Yönetici Özeti	3
1. Yasal ve Kavramsal Çerçeve.....	5
2. Yöntem	10
3. Sıfır Atık Yönetim Sisteminin Yerelde Mevcut Durumunun Değerlendirilmesi... 12	
3.1. Mevzuat	12
3.2. Ekonomi ve Finansman.....	14
3.3. Operasyon Performansı	17
4. Atık Getirme Merkezleri (AGM).....	22
5. Bağımsız Atık Toplayıcıları	25
5.1. Operasyonel ve Çevresel Etkileri	25
5.2. Ekonomik Etkileri.....	27
5.3. Sosyal Etkileri.....	28
6. Sonuç ve Değerlendirme	29
EK: Çalıştay Katılımcı Belediye Listesi.....	31

Yönetici Özeti

Sıfır Atık Projesi, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından atıkları kontrol altına almak ve gelecek nesillere daha temiz ve yaşanabilir bir dünya bırakmak adına sürdürülebilir kalkınma amaçları çerçevesinde 2017 yılında hayata geçirilmiştir. Proje, Cumhurbaşkanlığı Külliyesi başta olmak üzere Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı binasında uygulama ile başlatılmış ve tüm Türkiye genelinde yaygınlaştırılmıştır.

Sıfır atık yönetim sisteminin en önemli paydaşı ve temel yürütücüsü yerel yönetimlerdir. Gerek Belediye Kanunu gerekse Çevre Kanunu ile tanımlanmış olan bu görev, belirli yetki ve sorumluluklar içerir. Bu nedenle sistemin başarısı, doğrudan belediyelerin operasyonel ve idari etkinlikleri ile ilişkilidir.

Sıfır Atık, Marmara Belediyeler Birliği (MBB) Çevre Platformu'nun çeşitli toplantılarında, belediyelerden gelen talepler doğrultusunda gündeme gelmiş, karşılaşılan zorluklar ve olası çözüm önerileri sürekli olarak tartışılmıştır. Geline nokta yerelde Sıfır Atık Yönetim Sisteminin tüm zorluklarının sistematik olarak ifade edilmesi gerektiği ve bu zorluklara ilişkin çözüm önerilerinin ilgili paydaşlara ulaştırılması ihtiyacının ortaya çıktığı değerlendirilmiştir. Bu bağlamda "Sıfır Atık Yönetiminde Karşılaşılan Güçlükler ve Sürdürülebilir Çözümler Çalıştayı" belediyelerin katılımıyla 22 Kasım 2023 tarihinde MBB tarafından Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir. Çalıştayda *i) Sıfır Atık Yönetim Sisteminin Yerelde Mevcut Durumunun Değerlendirilmesi, ii) Atık Getirme Merkezleri (AGM) Fayda-Maliyet Perspektifinden İşlevselliğinin Değerlendirilmesi ve iii) Bağımsız Atık Toplayıcılarının Yerelde Sıfır Atık Yönetim Sistemine Etkileri ve Sisteme Entegrasyonun Değerlendirilmesi* olmak üzere üç temel başlık ele alınmıştır. Büyükşehir, il, ilçe belediyelerinin görev, yetki ve sorumluluklarındaki farklılıklar ile bölgesel temsilin oluşması hassasiyetleri de gözetilerek 11 çalıştay masası oluşturulmuştur. Çalıştayda MBB üyesi 39 belediyeden 93 kişi ve 2 üniversiteden 5 akademisyen olmak üzere toplamda 98 katılımcı yer almıştır. Moderatörler tartışmayı belirli konu başlıkları çerçevesinde yönlendirmiş; raportörler ise tartışılan konuları, belirtilen hususları, zorlukları ve önerilen çözümleri kayıt altına almışlardır.

Temel olarak sıfır atık yönetim sisteminde belediyelerin sorumlulukları ölçüsünde yetkiler ile donatılması gerektiği ifade edilirken gerek yetki paylaşımları gerekse yetki devri uygulamalarının hayata geçirilmesinin bir ihtiyaç olduğu değerlendirilmiştir. Bununla birlikte, sıfır atık yönetim sisteminde genişletilmiş üretici sorumluluğunun finansal bir araç olarak etkili bir şekilde kullanılması gerektiği ifade edilmiştir. Bu nedenle, belediyelerin Geri

Kazanım Katılım Payı'ndan alacakları desteklerin şeffaf, nesnel ve sistematik bir yapıya sahip olması önem arz etmektedir.

Atık Getirme Merkezlerinin sıfır atık yönetim sistemi içerisindeki operasyonel işlevi tüm dünyaca kabul görmüştür. Ancak bu işlevin belediyelerin coğrafi ve nüfus yoğunluğu gibi mekânsal koşulları da dikkate alınarak yapılacak düzenlemelerle daha da artacağı değerlendirilmektedir. Son olarak bağımsız atık toplayıcılarının çevresel kazanımlar olmasa da sektörel kazanımlar sağladığı kabul görmektedir. Ancak buna rağmen bu konunun sadece çevre yönetimi profesyonellerince çözüm geliştirilmesi gereken bir konu olarak görülmesinin de birtakım güçlükler doğurduğu değerlendirilmektedir. Bu nedenle bağımsız atık toplama sürecinde yer alan insan kaynağının ve iş gücünün daha öncelikli seviyelere gelmesi için çok disiplinli platformlara ihtiyaç duyulduğu gözlenmektedir. Bununla birlikte sıfır atık yönetim sisteminin topluma olan katkılarının sanıldığı kadar yüksek olmadığı sıfır atık yönetimi profesyonelleri tarafından dile getirilmektedir.

EK: Çalıştay Katılımcı Belediye Listesi

Çalıştay Masası	Moderatör	Raportör	Temsilci	Katılımcı
1	Balıkesir Büyükşehir Belediyesi	Balıkesir Büyükşehir Belediyesi	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Adapazarı Belediyesi
				Bağcılar Belediyesi
				Bandırma Belediyesi
				Esenyurt Belediyesi
				Kandıra Belediyesi
				Körfez Belediyesi
				Süleymanpaşa Belediyesi
2	Bursa Büyükşehir Belediyesi	Bursa Büyükşehir Belediyesi	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Adapazarı Belediyesi
				Beşiktaş Belediyesi
				Dilovası Belediyesi
				Esenyurt Belediyesi
				Körfez Belediyesi
				Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi
				Yıldırım Belediyesi
				Silivri Belediyesi
3	İstanbul Büyükşehir Belediyesi	İstanbul Büyükşehir Belediyesi	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Arifiye Belediyesi
				Bandırma Belediyesi
				Beykoz Belediyesi
				Dilovası Belediyesi
				Esenyurt Belediyesi
				Mustafakemalpaşa Belediyesi
				Silivri Belediyesi

Çalıştay Masası	Moderatör	Raportör	Temsilci	Katılımcı
4	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Baçcılar Belediyesi
				Balıkesir Büyükşehir Belediyesi
				Derince Belediyesi
				Gebze Belediyesi
				Kadıköy Belediyesi
				Maltepe Belediyesi
				Söğütlü Belediyesi
				Kapaklı Belediyesi
5	Sakarya Büyükşehir Belediyesi	Sakarya Büyükşehir Belediyesi	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Balıkesir Büyükşehir Belediyesi
				Derince Belediyesi
				Gebze Belediyesi
				Mudanya Belediyesi
				Sultanbeyli Belediyesi
6	Gebze Teknik Üniversitesi	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Çayırova Belediyesi
				Esenler Belediyesi
				Küçükçekmece Belediyesi
				Mudanya Belediyesi
				Sultanbeyli Belediyesi
				Kartepe Belediyesi
				Sapanca Belediyesi

Çalıştay Masası	Moderatör	Raportör	Temsilci	Katılımcı
7	Gebze Teknik Üniversitesi	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Çayırova Belediyesi
				Dursunbey Belediyesi
				Esenler Belediyesi
				Sultangazi Belediyesi
				Yalova Belediyesi
				Yıldırım Belediyesi
				Tuzla Belediyesi
8	Kocaeli Üniversitesi	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Başiskele Belediyesi
				Büyükçekmece Belediyesi
				Çanakkale Belediyesi
				Gölcük Belediyesi
				İpsala Belediyesi
				İzmit Belediyesi
				Sultangazi Belediyesi
				Yalova Belediyesi
9	Kocaeli Üniversitesi	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Yıldırım Belediyesi
				Büyükçekmece Belediyesi
				Derince Belediyesi
				Karasu Belediyesi
				Sancaktepe Belediyesi
				Sultangazi Belediyesi
				Yalova Belediyesi
				Kartepe Belediyesi

Çalıştay Masası	Moderatör	Raportör	Temsilci	Katılımcı
10	Kocaeli Üniversitesi	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Çanakkale Belediyesi
				İzmit Belediyesi
				Karasu Belediyesi
				Sancaktepe Belediyesi
				Tuzla Belediyesi
				Kartepe Belediyesi
				Şile Belediyesi
11	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Pendik Belediyesi
				Silivri Belediyesi
				Ferizli Belediyesi
				Mustafakemalpaşa Belediyesi
				Başiskele Belediyesi
				Sancaktepe Belediyesi
				Çiftlikköy Belediyesi
				Balıkesir Büyükşehir Belediyesi
Çayırova Belediyesi				